

Hvem er far til barnet?

AV IRENE ØYGARD

Hvordan fastsettes farskap? Hva skjer hvis antatt far ikke vedkjenner seg farskapet? Hvordan kan et farskap endres dersom det i ettertid oppstår tvil om at «far er far»? Noen opplever på legekantoret å få spørsmål om å ta en blodprøve for å fastsette farskap. Hva gjør vi da? Dette er ikke vanlige spørsmål på et legekantor, men de er viktige den dagen vi faktisk får dem.

Jeg har i denne artikkelen forsøkt å finne svar på noen av disse spørsmålene:

1. Fødselsmelding

Når et barn er født, skal lege eller jordmor gi fødselsmelding til folkeregisteret. Det skal *opplyses hvem som er far til barnet*, eller hvem mor har oppgitt som far til barnet i tilfeller der farskap enda ikke er fastsatt. Når barn fødes uten at lege eller jordmor er til stede, skal mor selv gi melding til folkeregisteret innen en måned.

2. Hvem er far til barnet?

a. Farskap etter ekteskap

Når mor og far er gift, regnes den mannen som mor er gift med som far til barnet.

b. Erkjennelse av farskap

Når farskap ikke følger av ekteskap (2a), kan faren *erkjenne farskap* under svangerskapet eller etter at barnet er født. Faren skal erkjenne farskapet *skriftlig*, og han kan erkjenne farskapet enten i fødselsmeldinga eller ved personlig fram møte for:

- folkeregisteret
- tilskuddsfuten, fylkestyngdekantoret eller dommeren
- norsk diplomatisk eller konsulær tjenestemann, dersom faren er i utlandet
- skipsføreren dersom faren er om bord på norsk skip i utenriksfart
- jordmor eller lege ved svangerskapskontroll

Irene Øygaard

født 1965, gift, 3 barn. Utdannet i Oslo, 1992. Har jobbet 1 år på Oppland sentralsykehus avd Gjøvik, 1 år som lege for den norsk FN-kontingenten i Libanon, 4 år i allmennpraksis i Målselv kommune, jobber for tiden som fastlege på Fagernes.

Dersom den som skal erkjenne farskap er under 18 år, må også de som har foreldreansvaret for han, skrive under erkjennelsen.

3. Dersom far ikke erkjenner farskap

Dersom barnet ikke har far i samsvar med punkt en eller to over, skal det *offentlige* ta seg av å fastsette hvem som er faren. Da vil *trygdekantoret* kontakte mor for å høre hvem som er far. Trygdekantoret tar deretter kontakt med denne mulige far. Dersom han nå erkjenner, er saken avgjort. Dersom han ikke erkjenner, utsteder fylkestyngdekantoret et blodprøvepålegg, og antatt far kalles inn til blodprøvetaking. Det blir da tatt blodprøve av mor, antatt far og barn for DNA-analyse. Denne sendes til Rettsmedisinsk institutt for analyse.

4. Endring av farskap

a. Når en annen mann erkjenner farskap

Farskap etter ekteskap eller erkjennelse, kan endres ved at en annen mann erkjenner farskap samtidig med at dette godtas skriftlig av mor og den som tidligere har vært regnet som far. (Her er alle enige om at det ble oppgitt feil far første gang).

b. Endring av farskap for domstolene

Barnet, hver av foreldrene eller tredjemann som mener at han er far til et barn som allerede har en far, kan alltid reise sak for domstolen om farskap dersom det i ettertid oppstår tvil om at antatt far virkelig er far. Er barnet umyndig, skal saken reises av oppnevnt verge. Er barnet fylt 15 år, kan vergen ikke reise sak uten samtykke fra barnet.

Det er kun i saker hvor barnet står uten far, at det offentlige har et ansvar for å fastsette farskapet. I alle saker hvor barnet har en far på bakgrunn av mors ekteskap eller far har er-

kjent, må partene selv ta initiativet til en privat DNA-test hvis de er i tvil om farskapet. I slike saker må partene ta kontakt med Rettsmedisinsk institutt i Oslo hvis partene er enige om en privat test. Hvis partene ikke er enige, bør de ta kontakt med advokat for så å gå videre til retten med saken. Det er så Tingretten på det stedet der barnet bor, som tar saken videre.

Ingen av partene, verken foreldrene, «tredjemann» eller barn, kan nedlegge «veto» mot at slik ny farskaps sak reises. Trygdekontoret har ikke noe ansvar for slike saker før etter at farskapet er fastslått.

«Er min far virkelig min far?»

Av og til kommer vi leger bort i saker der gjerne barn i voksenalder har fått grunn til å tvile på om «min far virkelig er min far». Dette er selvsagt helt sentrale moralske og eksistensielle spørsmål for den enkelte. Og som ofte ellers i viktige eksistensielle spørsmål, er det ofte lurt å tenke seg godt om før man skriker til verket. Det kan gjelde både for legen og for pasienten. Det er selvsagt pasienten, det voksne barnet som lurer på om «far er far», som må bestemme hvilke skritt som skal tas. Men det er kanskje vår oppgave som leger å problematisere handlingsvalgene sammen med pasienten. «Ønsker du å ta DNA-test for å fastslå farskapet sikkert?» «Er det bare du som ønsker det, hva med mor og 'far'?» «Hvorfor ønsker du det?» «Har du tenkt gjennom hvilke konsekvenser de mulige utfall av testen vil få – for deg og for de andre involverte?». Og kanskje flere spørsmål. Jeg tror man gjør klokt som lege dersom man får pasienten med på å bruke en del tid på å reflektere over slike problemstillinger, før man setter i verk den konkrete prøveprosedyren. Og jeg mener det vil være klokt å anbefale at man skal la en advokat administrere gjennomføringen av prosedyren, dersom man velger å gjennomføre den.

5. Prosedyre ved blodprøvetaking i farskapsaker

Det er fylkestyngdekontoret og Tingretten som har myndighet i farskapsaker, blant annet til å pålegge blodprøve til DNA-test. Det offentlige vil bare betale for blodprøver som avlegges i farskapsaker etter pålegg fra fylkestyngdekontoret eller Tingretten.

For at legesentrene kan belaste det offentlige for blodprøvetakingen, må mor/oppgift far ha med et skriv fra enten fylkestyngdekontoret eller retten med pålegg om blodprøve.

Har du kommentarer, reaksjoner eller spørsmål om artikkelen? Inspirerer den deg til å skrive noe selv? Ansvarlig redaktør for denne artikkelen har vært Ivar Skeie. Kontakt ham på ivskeie@online.no

Dersom barnet står uten far og partene henvender seg til oss for å ta en privat DNA-test, bør vi henvise partene til mors trygdekontor. Det er trygdekontoret som forbereder saken for fylkestyngdekontoret. I slike saker er det jo det offentlige ansvar å fastsette farskapet og det offentlige vil da betale for saken.

Det offentlige vil aldri betale for en blodprøve i farskapsaker med mindre partene fremlegger et blodprøvepålegg for oss. Når blodprøvepålegg foreligger, er vi pliktige til å ta blodprøve, det skal taes EDTA-blod, og vi skal sende regning til det lokale oppgjørskontoret.

Referanser:

1. trygdeetaten.no – lover og regler (høyre kolonne) – hovednummer – farskap
2. www.farskap.no

